

AZ EGYENLŐ BÁNÁSMÓD KÖVETELMÉNYE AZ EGYENLŐ BÁNÁSMÓD HATÓSÁG MŰKÖDÉSE ÉS ELJÁRÁSA¹

*Szekeres Diána, adjunktus
Budapesti Gazdasági Főiskola Gazdálkodási Kar Zalaegerszeg*

A joghoz jutás alapvető kritériuma a megkülönböztetés tilalma. A megkülönböztetés vagy diszkrimináció tilalma Alaptörvényünkben is rögzített kategória, mely áthatja mindennapjainkat. Az egyenlő bánásmód, az esélyegyenlőség és a diszkrimináció tilalma egymásba kapcsolódó fogalmak, melyek érvényesülése elengedhetetlen az egyén joghoz jutás iránti szükségletének megvalósulásához.

Az egyenlő bánásmód mibenléte jogosulti és kötelezetti oldalról is megközelíthető. „Az egyenlő bánásmód követelménye a kötelezettekől azt kívánja meg, hogy tartózkodjanak minden olyan magatartástól, amely bizonyos tulajdonságaik alapján egyes személyek vagy személyek egyes csoportjaival szemben közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetést, megtorlást, zaklatást vagy jogellenes elkülönítést eredményez. Alapvetően tehát az egyenlő bánásmód követelménye az egyik oldalon negatív kötelezettséget jelent: a kötelezettek nem sérthetik meg mások egyenlő emberi méltóságát. Jogosulti oldalon ugyanakkor ez azt eredményezi, hogy mindenkinek jogosultságként kikényszeríthető igénye van arra, hogy őt egyenlő méltóságú személyként kezeljék. Ennek megfelelően az államnak az egyenlő bánásmód követelménye tekintetében a jogsérelmet elszenvedők számára elsősorban a jogsérelmekkel szembeni fellépés eszközrendszerét kell biztosítania.”²

JOGSZABÁLYI HÁTTÉR

Az új Alaptörvény I. cikke hivatott védeni az ember alapvető jogait és előírja, hogy ezek tekintetében külön törvények rendelkeznek a rájuk vonatkozó szabályokról. Az Alaptörvény XV. cikke rendelkezik az esélyegyenlőségről, a diszkrimináció tilalmáról. Az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdése szerint Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (Ket.) valamint az egyes kapcsolódó törvények, továbbá a miniszteri hatósági hatáskörök felülvizsgálatával összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CLXXIV. törvényt elfogadta az Országgyűlés, amely az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvényt több ponton is módosította.³

¹ Requirement on an equal treatment The Equal Treatment Authority proceedings

² Az Ebtv. preambulumaéhoz fűződő Kommentár

³ http://www.egyenlobanasmod.hu/data/Fontos_jogszabalyi_valtozasok.pdf (letöltés dátuma: 2013.február 04.)

Az egyenlő bánásmód követelményének érvényesülését az új szabályozás megjelenéséig országos hatáskörű közigazgatási szervként, az EBH ellenőrizte.⁴ 2011. január 01-jétől a Hatóság státusza megváltozott: az Egyenlő Bánásmód Hatóság autonóm államigazgatási szervként folytatja működését, törvénynek alárendelt, független, feladatkörében nem utasítható más szervektől elkülönülten, befolyásolástól mentesen ellátó szervként.⁵ Az EBH az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: Ebtv.) rendelkezései alapján látja el feladatát.

A Ket. vonatkozó 169/B (3) bekezdése értelmében: „*A hatóság nem vizsgálhatja az Országgyűlés, a köztársasági elnök, az Alkotmánybíróság, az Állami Számvevőszék, az alapvető jogok biztosa, valamint a bíróságok és az ügyészség közhatalmi döntéseit és intézkedéseit.*”

Az Ebtv. rögzíti többek között az egyenlő bánásmód megsértésének fogalmát, kiemeli a: közvetlen, közvetett hátrányos megkülönböztetés, a zaklatás, a jogellenes elkülönítés, a megtorlás valamint az ezekre adott utasítás és az előnyben részesítés definícióját. A törvény rendelkezik továbbá a sérelem esetén induló közigazgatási eljárás alapvető szabályairól,⁶ az egyenlő bánásmód követelménye érvényesülésének egyes területeiről, illetve a Helyi Esélyegyenlőségi Programról. Az alábbiakban szeretném röviden bemutatni a törvény által érintett személyi és tárgyi kategóriákat, mivel ezek ismerete szükséges az EBH működésének megértéséhez.

AZ EBTV. SZEMÉLYI ÉS TÁRGYI HATÁLYA

A törvény tartalmaz egy taxatív felsorolást, mely konkrét szervezetekhez, intézményekhez köthető, illetve ezen túl olyan személyek részére írja elő az egyenlő bánásmód követelményének betartását, melyek adott jogviszony keretében kötelesek betartani azt. Az egyenlő bánásmód követelményét jogviszonyaik létesítése során, jogviszonyaikban, eljárásaik és intézkedéseik során köteles megtartani: a magyar állam, a helyi és kisebbségi önkormányzatok, ezek szervei, a hatósági jogkört gyakorló szervezetek, a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek, a közalapítványok, a köztestületek, valamint munkavállalók és munkáltatók érdekképviselői szervezetei, a közszolgáltatást végző szervezetek, a közoktatási és a felsőoktatási intézmények (a továbbiakban együtt: oktatási intézmény), a szociális, gyermekvédelmi gondoskodást, valamint gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó személyek és intézmények, a muzeális intézmények, a könyvtárak, a közművelődési intézmények, az önkéntes kölcsönös biztosítópénztárak, a magánnyugdíj pénztárak, az egészségügyi ellátást nyújtó szolgáltatók, a pártok, valamint a fentiek alá nem tartozó költségvetési szervek.⁷

Az egyenlő bánásmód követelményét az adott jogviszony tekintetében köteles megtartani: „*aki előre meg nem határozott személyek számára szerződés kötésére ajánlatot tesz vagy ajánlattételre felhív; aki az ügyfélforgalom számára nyitva álló*

⁴ Ebtv. 13. § (1) bekezdése alapján, *Hatályon kívül helyezte: 2011. évi CLXXIV. törvény 37. § (4). Hatálytalan: 2012. I. 1-től.*

⁵ http://www.egyenlobanasmod.hu/data/Fontos_jogszabalyi_valtozasok.pdf (letöltés dátuma: 2013.02. 04.)

⁶ A részletes szabályozást az Egyenlő Bánásmód Hatóságról és eljárásának részletes szabályairól szóló 362/2004. (XII. 26.) Korm. rendelet tartalmazza, változás a Ket. vonatkozó X/A. fejezet: *Az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítésével kapcsolatos hatósági eljárások Az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatt indított hatósági eljárás általános szabályai*

⁷ Ebtv. 4-5. §

*helyiségeiben szolgáltatást nyújt vagy árut forgalmaz; az állami támogatás felhasználása során létrejövő jogviszonyai tekintetében az állami támogatásban részesülő egyéni vállalkozó, jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet az állami támogatás igénybevételeitől kezdődően mindaddig, amíg az állami támogatás felhasználását az arra jogosult szerv a rá vonatkozó szabályok szerint ellenőrizheti; valamint a munkáltató a foglalkoztatási jogviszony, az utasításadásra jogosult személy a munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony, illetve az ezekkel közvetlenül összefüggő jogviszonyok tekintetében.*⁸

A törvény kivételként rögzíti, hogy az egyenlő bánásmód követelménye nem terjed ki a családjogi jogviszonyokra, a hozzátartozók közötti jogviszonyokra, az egyházi jogi személyeknek az egyházak hitéleti tevékenységével közvetlenül összefüggő jogviszonyaira, valamint a társadalmi szervezetek, a jogi személyek, valamint a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek tagjai közötti, a tagsággal összefüggő jogviszonyokra.⁹ A jogalkotó az egyenlő bánásmód követelményének szabályozási köréből kiemelte azokat a jogviszonyokat, amelyek a privátautonómia körébe tartoznak, mivel e viszonyok tekintetében a privátautonómia háborítatlansága nagyobb fokú védelmet igényel, mintsem az egyenlő bánásmód követelménye érvényesíthető lenne.

A törvény tárgyi hatálya alá tartozik különösen a közvetlen hátrányos megkülönböztetés, a közvetett hátrányos megkülönböztetés, a zaklatás, a jogellenes elkülönítés, a megtorlás, valamint az ezekre adott utasítás.¹⁰ Az egyenlő bánásmód követelményének be nem tartása annak megsértésével egyenlő. Az Ebtv. hatálya alá tartozó esetekben pontosan meghatározza, hogy mely cselekmény minősül az egyenlő bánásmód követelménye megsértésének. A törvény rendelkezései megfelelnek a vonatkozó uniós szabályozásnak, illetve irányelveknek¹¹ is, melyek egészen az Európai Unió Alapjogi Chartájáig vezethetők vissza.

A törvény 8-11. §-ai rendelkeznek az egyenlő bánásmód követelménye megsértésének egyes módozatairól, ehelyütt nem térnek ki a részletes szabályozásra. Az EBH e cselekmények által az egyént, egyes szervezeteket, stb. ért sérelem megtörténte okán folytatja le eljárását.

AZ EGYENLŐ BÁNÁSMÓD HATÓSÁG MŰKÖDÉSE

Az alapvető jogainkat ért sérelmet több fórum előtt is érvényesíteni lehet: bíróságok, különböző hatóságok foglalkoznak számos ilyen ügyel. A jogalkotó az Ebtv. megalkotásával egy olyan hatóság előtti eljárással bővítette az egyenlő bánásmód követelményének megsértése esetén a jogaiban sértett személy számára nyitva álló igényérvényesítési lehetőségeket,¹² amely hatósági eljárás kvázi csak e sérelem lehetősége vonatkozásában indít eljárást.

Az Ebtv. 2004. január 27-én lépett hatályba, a hatóság felállítása is ehhez köthető. Az EBH honlapján 2005-től követhető nyomon a hatóság előtt lefolytatott ügyek statisztikája. Az EBH gyakorlata hiányt pótló jogalkalmazási kérdéseket igyekszik

⁸ Ebtv. 6. §

⁹ Ebtv. 6. § (1) bekezdés

¹⁰ Ebtv. 7. § (1) bekezdés

¹¹ 2000/78/EK irányelv és a 2000/43/EK irányelv

¹² Ebtv. 12.§-hoz fűződő Kommentár

megválaszolni, amely az egyén joghoz jutása szempontjából jelentős változásokat hozott.

AZ EBH FELADATAI¹³

A törvény szerint az egyenlő bánásmód követelménye megsértésének vizsgálatát közigazgatási eljárás keretében a hatóság és a külön törvényben a követelmény elbírására feljogosított más közigazgatási szerv egyaránt lefolytathatja. Az utóbbi körben a jogsértés természetétől függően számos olyan szerv eljárására sor kerülhet, amelyek ágazati törvények alapján hatósági jogkörrel rendelkeznek. Idesorolható például kiemelten a munkaügyi, a fogyasztóvédelmi, az egészségügyi, a szociális, az oktatási, a környezetvédelmi és az építésügyi hatóságok.¹⁴ Ugyanakkor az Ebtv. megsértése esetén csak az EBH folytat le eljárást.

Az Ebtv. részletesen rögzíti az EBH feladatait független, autonóm államigazgatási szervként. A hatóság a kormány irányítása alatt, a kijelölt kormánytag felügyelete mellett működött, fejezeti jogosítványokkal felhatalmazott költségvetési szervként, a Miniszterelnöki Hivatal fejezetén belül önálló címet képezett. A hatóság egyedi ügyekben eljárva főszabályként kérelemre induló, a törvény szerinti eltérésekkel az államigazgatási eljárás általános szabályai szerint lefolytatott közigazgatási eljárásban vizsgálta, hogy megsértették-e az egyenlő bánásmód követelményét, a közérdekű igényérvényesítés (19. §) körében pedig perlési joggal rendelkezett. Az érintetteket ezen eljárásokon kívül is segíti az igényérvényesítésben. Speciális antidiszkriminációs intézményként a hatóság részt vesz emellett a tárgykört érintő kormányzati tevékenység alakításában (jogszabálytervezeteket véleményez, döntési és szabályozási javaslatokat tehet), a közvélemény tájékoztatásában és az egyenlő bánásmód érvényesítésének hazai helyzetéről tudósító jelentések elkészítésében. A Hatóság *„feladatkörében nem utasítható, a feladatát más szervektől elkülönülten, befolyásolástól mentesen látja el. A hatóság számára feladatot csak törvény állapíthat meg.”*¹⁵

A módosításoknak köszönhetően az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítésére irányuló – korábban az Ebktv. részét képező – eljárási szabályok a Ket. új X/A. Fejezetében helyezkednek el. A jogérvényesítésre nyitva álló határidő a korábbi szabályozás alapján azt jelentette, hogy az eljárás akkor volt megindítható, amennyiben -az egyenlő bánásmód követelménye miatt- a jogsértés a törvény hatálybalépése után következett be, vagy már akkor éppen folyamatban volt és objektív vagy szubjektív határidőt tartalmazott az eljárás megindítása iránti kérelem benyújtására. A bizonyításánál, mivel az eltelt idő hossza megnehezítette a tanúk, illetve a bizonyítási eszközök felkutatását, sokszor problémát vetett fel az idő múlása. Az új szabályozás értelmében azonban a Ket. új, 169/H. §-ában foglalt rendelkezése alapján a hatósági eljárás a jogsértésről való tudomásszerzéstől számított egy év (szubjektív határidő), vagy a jogsértés bekövetkezésétől számított három év (objektív határidő) alatt, illetve annak el nem múlásáig indítható meg.¹⁶ A hatóság működése alapján *„fejezetet irányító szerve jogállással bíró központi*

¹³ http://www.egyenlobanasmod.hu/jogszabalyok/ebh_about 2013. 02. 10-i letöltés és az Ebtv. 12-20. §-okhoz fűződő Kommentár alapján

¹⁴ Ebtv. 14. §-hoz fűződő Kommentár

¹⁵ Ebtv. 33. § (3) bekezdés

¹⁶ http://www.egyenlobanasmod.hu/data/Fontos_jogszabalyi_valtozasok.pdf (letöltés dátuma: 2013. 02. 04.)

költségvetési szerv, amelynek költségvetése az Országgyűlés költségvetési fejezetén belül önálló címet képez”, amelynek működése számos szakigazgatási területet érint, ezért feladatellátása során az érintett állami szervekkel és a közérdekű igényérvényesítésre jogosult nem kormányzati szervezetekkel köteles együttműködni. A hatóság által kiszabott bírság a központi költségvetés bevételeit képezi, amennyiben az előző éves bevételekből származó maradványt a következő években a hatóság felhasználhatja feladatai teljesítése érdekében.

A tevékenységéről szóló éves jelentést a hatóság a jogállásából következően a Kormánynak készítette el. A hatóság feladatait az egyedi ügyek vitelének kivételével a miniszterelnök által felkért tanácsadó testülettel együttműködve látta el. A testület tagjai az emberi jogok védelme és az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítése területén kiemelkedő tapasztalatokkal rendelkező személyek lehetnek. A testület közreműködésére és eljárására vonatkozó részletes szabályokat a hatóságot statuáló kormányrendelet határozta meg.

Az EBH az egyenlő bánásmód követelménye megsértésének gyanúja esetén a jogaiban sértett fél kérelmére, vagy a törvényben meghatározott esetekben hivatalból, hatósági eljárást folytat le annak megállapítása érdekében, hogy történt-e hátrányos megkülönböztetés. Ha olyan esetről van szó, amely valamely munkaviszonnyal, vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonnyal kapcsolatban történt, akkor a fél kérelme alapján vizsgálatot folytat arra is, hogy a jogszabály szerint kötelezett munkáltatók elfogadtak-e esélyegyenlőségi tervet. Ha az arra kötelezett munkáltató elmulasztotta ezt, a hatóság felszólítja a mulasztás pótlására és szankcióval sújthatja.

Az EBH közérdekű igényérvényesítés joga alapján pert indíthat a jogaiban sértett személyek és csoportok védelmében. A hatóság előtt 2007. január 1.-jétől a társadalmi és érdek-képviselői szervezetek közérdekű igény is érvényesíthető.

Ugyanakkor a feleknek nincs lehetőségük arra, hogy ügyeiket „megfuttassák” több közigazgatási szerv előtt is. A párhuzamosság kizárása érdekében az Ebtv. kimondja, hogy ha az ügyfél választása alapján valamely közigazgatási szerv előtt eljárás indult vagy e közigazgatási szerv az ügyet már elbírálta, úgy más közigazgatási szerv ugyanazon ügyben a jogsértett azonossága esetén nem járhat el. Nem áll fenn azonban ilyen követelmény akkor, ha a korábbi eljárás más személy kezdeményezésére vagy hivatalból indult. Ugyanazon ügyben különböző sértettek esetében - a sértettek számára biztosított rendelkezési jogot és a jogbiztonság szempontját együttesen figyelembe véve - az utóbb megindult eljárást fel kell függeszteni, majd a jogerős döntést követően az ott megállapított tényállást alapul véve kell eljárni.

AZ EBH ELJÁRÁSA¹⁷

Az EBH eljárása főszabály szerint kérelemre indul. Az hatóságnak azonban lehetősége van arra is, hogy a magyar állam, a helyi és kisebbségi önkormányzatok és szerveik, a hatósági jogkört gyakorló szervezetek, valamint a fegyveres erők és a rendvédelmi szervek jogsértései esetében hivatalból járjon el abban az esetben, ha az adott ügyben más közigazgatási szerv előtt nincs folyamatban eljárás. Különösen

¹⁷ http://www.egyenlobanasmod.hu/jogszabalyok/ebh_about 2013. 02. 10-i letöltés és az Ebtv. 12-20. §-okhoz fűződő Kommentár alapján

személyiségi jogi per, munkaügyi per, fogyasztóvédelmi, munkaügyi vagy szabálysértési hatóságok eljárása során érvényesíthető az eljárás.

AZ ELJÁRÁS ALANYI KÖRE:¹⁸

Kérelmező: az a természetes személy, jogi személy vagy jogi személyiség nélküli szervezet, aki vagy amely az egyenlő bánásmód követelménye megsértésének megállapítását maga kezdeményezte, vagy arra jogosult lett volna és az eljárásban ügyfélnek minősül; *Az eljárás alá vont személy:* az a természetes személy, jogi személy vagy jogi személyiség nélküli szervezet is, akivel vagy amellyel szemben az egyenlő bánásmód követelményét biztosító rendelkezések megsértésének megállapítására irányuló eljárást folytatják.

A törvény speciális bizonyítási szabályokat állapít meg az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatt indított eljárásokban. A jogsérelmet szenvedett félnek vagy a közérdekű igényérvényesítésre jogosultnak kell bizonyítania azt, hogy őt hátrány érte, és rendelkezik a törvényben felsorolt, diszkriminációs okként meghatározott valamely tulajdonsággal. Utóbbi feltétel bizonyítása során tiszteletben kell tartani a jogaiban sértett személynek vagy csoportnak azon jogát, amely önazonosságuk szabad megválasztáshoz, illetve kinyilvánításához fűződik.¹⁹ A másik fél az előbbivel szemben kimentési bizonyítást folytathat le: mentesül a jogsértés megállapítása alól, ha bizonyítja, hogy az egyenlő bánásmód követelményét megtartotta, vagy az adott jogviszony tekintetében azt nem volt köteles megtartani.²⁰

A hatóság döntéshozatali, illetve jogorvoslati eljárására a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (Ket.) szabályait kell alkalmazni. A hatóság érdemi döntése a következőkre irányulhatott:²¹ elrendelhetette a jogsértő állapot megszüntetését, megtilthatta a jogsértő magatartás jövőbeni tanúsítását, nyilvánosságra hozhatta a jogsértést megállapító határozatát, 50 ezertől 6 millió forintig terjedő bírságot szabhatott ki, döntött az eljárási költségről, melyet a jogsértő fél köteles volt viselni. Valamint külön törvényben meghatározott jogkövetkezményt alkalmazhatott. Jelenleg a Ket. vonatkozó 169/I. § (1) bekezdése értelmében az egyenlő bánásmód követelményének megsértése esetén a Hatóság: elrendelheti a jogsértő állapot megszüntetését, megtilthatja a jogsértő magatartás jövőbeni tanúsítását, elrendelheti a jogsértést megállapító jogerős határozatának nyilvános közzétételét, bírságot szabhat ki, külön törvényben meghatározott jogkövetkezményt alkalmazhat. A meghatározott jogkövetkezmények együttesen is alkalmazhatóak, a bírság összegén nem változott. Amennyiben a Hatóság megállapította, hogy az arra kötelezett munkáltató az esélyegyenlőségi terv elfogadását elmulasztotta, felszólítás érvényesül a mulasztás pótlására a munkáltató irányába, valamint a fentiekben meghatározott jogkövetkezmények alkalmazására nyílhat mód.²² A törvény az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatt perindítási jogot biztosít mind a személyiségi jogi, mind a munkajogi per tekintetében az ügyésznek, a hatóságnak, valamint a társadalmi és érdek-képviselői szervezetnek abban az

¹⁸ 362/2004. (XII. 26.) Korm. rendelet 6. §

¹⁹ Ebtv. 18. §-hoz fűződő Kommentár

²⁰ Ebtv. 18. §-hoz fűződő Kommentár

²¹ http://www.egyenlobanasmod.hu/jogszabalyok/ebh_about 2013. 02.10-i letöltés

²² http://www.egyenlobanasmod.hu/data/Fontos_jogszabalyi_valtozasok.pdf (letöltés dátuma: 2013. 02. 04.)

esetben, ha a jogsértés személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érinti. A perindítás további feltétele, hogy az egyenlő bánásmód követelményének megsértése olyan tulajdonságon alapuljon, amely a személyiség lényegi vonásának tekinthető, vagyis a személyiség lényegéhez közvetlenül kapcsolódjon. A perben a bíróság által megállapított kártérítés, illetve közérdekű bírság a központi költségvetés bevétele.²³

AZ EGYENLŐ BÁNÁSMÓD HATÓSÁG GYAKORLATI SZEREPE

Az EBH napjainkig lefolytatott eljárásaiból, a hatóság előtt „megfordult” ügyekből igen árnyalt képet alkothatunk az egyenlő bánásmód természetéről. Előfordulnak pl. olyan speciális helyzetek, amikor indokolt, hogy a munkáltató különbséget tegyen helyzetük, tulajdonságuk, jellemzőjük alapján a munkavállalók között. Nem hátrányos megkülönböztetés ezért az sem, ha egy női ruhákat reklámozó céghez csak fiatal lányokat vesznek fel fotómodellnek. Ezekben az esetekben a munkáltató intézkedése jogszerű, mert logikus érvek szólnak amellett, hogy férfit vagy nőt vegyen fel. Ez a szabályozás összhangban van a vonatkozó Munka törvénykönyve és az európai közösségi jog előírásaival is.²⁴

A Európai Unió tagállamainak gyakorlata és az Európai Bíróság esetjoga alapján az előnyben részesítő intézkedés nem lehet feltétlen és automatikus, tehát nem zárhatja ki az egyéni szempontok mérlegelését, amely mégis a nem hátrányosabb helyzetű munkavállaló javára szóló döntést eredményezheti. Az uniós tagállamok, különösen a skandináv országok tapasztalata azt mutatja, hogy az esélyegyenlőség előmozdítását kötelezettségként előíró jogszabályhelyek lehetővé teszik, hogy szakszervezetek, nőszervezetek és esetleg érdekelt más civil szervezetek javaslataikkal megkereshessék a munkáltatókat.²⁵

Milyen területeken érvényesülhet tehát az egyenlő bánásmód követelménye? A foglalkoztatás, a szociális biztonság és egészségügy, a lakhatás, az oktatás és képzés, valamint az áruk forgalma és szolgáltatások igénybevétele esetén.

Az Ebtv. különös hangsúlyt fektet a szociális biztonsággal és az egészségügyi ellátással összefüggésben a diszkrimináció tiltásával. Ennek a szükségességét bizonyítja, hogy az elmúlt években több olyan eset is napvilágra került, amikor egyes személyek valamely tulajdonságuk, hovatartozásuk alapján kerültek hátrányosabb helyzetbe a szociális és egészségügyi ellátás igénybevétele során.²⁶

Az egyenlő bánásmód követelménye megsértésének fajtái, illetve az érvényesülési területek összefüggésében elmondhatjuk, hogy a legtöbb eset a foglalkoztatás, valamint az oktatás területét érinti. A vallás, a faj, a nem, a szín, stb. tulajdonságok leginkább e két területen okoznak problémát. A jogellenes elkülönítés (szegregáció) például leggyakrabban az oktatásban tapasztalható. Az egyenlő bánásmód követelményének megsértését jelenti valamely személy vagy csoport olyan nevelésre, oktatásra való korlátozása, olyan nevelési, oktatási rendszer vagy intézmény létesítése, fenntartása, amelynek színvonala nem éri el a kiadott szakmai követelményekben meghatározottakat, illetve nem felel meg a szakmai szabályoknak, és mindezek következtében nem biztosítja a tanulmányok

²³ Ebtv. 19. §-hoz fűződő Kommentár

²⁴ Ebtv. 21. §-hoz fűződő Kommentár

²⁵ Ebtv. 22. §-hoz fűződő Kommentár

²⁶ Ebtv. 24. §-hoz fűződő Kommentár

folytatásához, az állami vizsgák letételéhez szükséges, az általában elvárható felkészítés és felkészülés lehetőségét.²⁷

További változás, hogy 2011. májusában megszűnt az Egyenlő Bánásmód Tanácsadó Testület, mivel tagjainak mandátuma lejárt. A vonatkozó állásfoglalások – az egyenlő bánásmóddal kapcsolatos joganyag értelmezése – azonban a továbbiakban is iránymutatásként szolgál. Emellett a Fővárosi Törvényszék, illetve a Kúria is határozott véleményt fogalmazott meg, a jogszabály egyes rendelkezéseinek alkalmazása tárgyában, valamint ítéleteiben. A törvény értelmezésében a bíróság szerepe jelentős, amely miatt külön tanácsadó testület működtetése szükségtelemmé vált.²⁸

AZ EBH ELNÖKE

Módosultak a Hatóság vezetőjére és helyettesére²⁹ vonatkozó szabályok: A Hatóság elnökét a miniszterelnök javaslatára a köztársasági elnök 9 évre nevezi ki, munkáját az általa határozatlan időre kinevezett elnökhelyettes segíti.³⁰

A KÖZTÁRSASÁGI ESÉLYEGYENLŐSÉGI PROGRAM TÖREKVÉSÉRŐL³¹

A jogalkotó által védett egyenlő bánásmód követelményének megvalósulásaként a jogi szabályozás olyan kiemelt cselekményeket és területeket érint, amelyeknél az egyenlő bánásmód a társadalmi létezés alapfeltétele. Elgondolkodtató ugyanakkor, hogy vajon mi állampolgárok emberként nem vagyunk-e felelősek azért, hogy gyermekeink hogyan bánnak majd embertársaikkal, a nevelés eszközeivel vajon milyen eredmények érhetők el. A gyakorlatban azonban nem csak a gyermekeknek, hanem minden embernek szüksége van nevelésre. A mindennapi gyakorlat átalakításához nem elegendő a jogalkotás. A költségvetésből finanszírozott programokra van szükség, amelyek a törvényben meghatározott célok elérését szolgálják, annak elveit ültetik át a gyakorlatba. Ezt biztosította a részprogramokat magába foglaló Köztársasági Esélyegyenlőségi Program. Az Ebtv. kimondta: a Program célja, hogy az élet valamennyi területén megelőzze a hátrányos megkülönböztetést és elősegítse egyes társadalmi csoportok tagjainak esélyegyenlőségét. Az ehhez szükséges feltételek biztosítása a Kormány, az állami és az önkormányzati intézmények feladata volt.³² A Programot a Kormány javaslata alapján - a társadalmi és érdek-képviselői szervezetekkel, valamint a munkáltatói és munkavállalói érdek-képviselői szervezetekkel való egyeztetést követően, az esélyegyenlőségi ügyek koordinációjáért felelős miniszter előterjesztése nyomán - az Országgyűlés eredeti szándéknyilatkozata értelmében két évente fogadta volna el. A Program elemezte az érintett társadalmi csoportok helyzetének alakulását, és meghatározta az esélyegyenlőséget elősegítő célokat, tartalmazta a társadalmi szemlélet kedvező irányú megváltoztatásához szükséges intézkedéseket, a jogsértésekkel szembeni fellépés lehetőségeire vonatkozó felvilágosító intézkedéseket. Tartalmazta továbbá a hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci

²⁷ Ebtv. 26-27. §-hoz fűződő Kommentár

²⁸ http://www.egyenlobanasmod.hu/data/Fontos_jogszabalyi_valtozasok.pdf (letöltés dátuma: 2013. 02. 04.)

²⁹ Ebtv. 35-44.§

³⁰ *Beiktatta: 2011. évi CLXXIV. törvény 37. § (2). Hatályos: 2012. I. 1-től.*

³¹ *Hatályon kívül: helyezte és a Helyi Esélyegyenlőségi programot megállapította: 2011. évi CLXXIV. törvény 36. § (1). Hatályos: 2011. XII. 22-től.*

³² Ebtv. 33. §-hoz fűződő Kommentár

helyzetének javításához, a munkaerő-piaci aránytalanságok csökkentéséhez, illetve a hátrányos helyzetű csoportok részvételének növeléséhez szükséges intézkedéseket a döntéshozatal valamennyi szintjén, a munkáltatóknak a Program eredményességében való érdekeltségét növelő állami intézkedéseket, a hátrányos helyzetű csoportok köz- és felsőoktatásban való részvételének növeléséhez szükséges intézkedéseket, valamint a kitűzött célok megvalósításához szükséges jogalkotási feladatok meghatározását.³³

HELYI ESÉLYEGYENLŐSÉGI PROGRAM-ESÉLYEGYENLŐSÉGI MENTORI HÁLÓZAT

A helyi esélyegyenlőségi program új szabályrendszert feltételez, amelyre, illetve az esélyegyenlőségi mentori hálózat bevezetésére tekintettel, megszűnt a Hatóság hatósági bizonyítvány kiállítására vonatkozó hatásköre. 2012. március 1-től a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról szóló 321/2011. (XII. 26.) Korm. rendelet szabályozza.³⁴ A helyi esélyegyenlőségi program, amely a települési önkormányzat által készített helyzetelemzésből és intézkedési tervből áll, a mélyszegénységben élők, romák, gyermekek, nők, idősek és fogyatékkal élők teljes lakossághoz viszonyított képzettségi, lakhatási, foglalkoztatási, egészségi, szociális és területi mutatóit vizsgálja az adott településen. Úgy, hogy felhasználja a kormányhivatalok és szakigazgatási szervek, a település, a többcélú kistérségi társulás, a megye, illetve szükség szerint a Központi Statisztikai Hivatal rendelkezésére álló nyilvántartásait a hátrányos helyzetű társadalmi csoportokra vonatkozó aktuális, anonimizált adatok körét.³⁵ A vonatkozó Ebtv. 31.§-ának értelmében helyi esélyegyenlőségi programot fogad el a „község, a város és a főváros kerületeinek önkormányzata öt évente öt évre”. Ez a program helyzetelemzést tartalmaz a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok oktatási, lakhatási, foglalkoztatási, egészségügyi és szociális helyzetét górcső alá véve, komplex intézkedési tervhez fűződő véleménynyilvánítás elfogadásával. A feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedések, az egyéb fejlesztési tervek, koncepciók, továbbá a közoktatási esélyegyenlőségi terv és az integrált településfejlesztési stratégia antiszegregációs célkitűzéseinek összhangja biztosítja a hatékony segítségnyújtást. A felügyeletet a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésével és felülvizsgálatával kapcsolatosan esélyegyenlőségi mentorok segítik.³⁶

³³ Ebtv. 33. §-hoz fűződő Kommentár

³⁴ http://www.egyenlobanasmod.hu/data/Fontos_jogszabalyi_valtozasok.pdf (letöltés dátuma: 2013. 02. 04.)

³⁵ A helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról szóló 321/2011. (XII. 26.) Korm. rendelet 1. §.

³⁶ Ebtv. 31.§